

BUTLLETÍ INTERIOR DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA D'EXPRESOS POLÍTICS
(RESISTENTS ANTIFEIXISTES-MEMBRES DE LA FIR)

Terçer trimestre del 2016

LES LLUITES OBRERES I LA DEMOCRÀCIA A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX⁽¹⁾

En els darrers anys, en aquesta commemoració de la Diada Nacional de Catalunya no hi ha tingut espai la referència al moviment obrer, cosa que no deixa de ser paradoxal, ja que va ser el moviment obrer el que, durant el franquisme, va combatre més intensament i de forma continuada la dictadura. La historiografia sobre el període franquista ha mostrat a bastament que el moviment obrer no va lluitar tan sols pels drets laborals dels treballadors, sinó que també va esdevenir un subjecte polític de primera magnitud en la conquesta de les llibertats.

Posar de relleu el protagonisme del moviment obrer també té relació amb la reivindicació d'una memòria pública que s'ajusti a la història [...]. Certament, el potent moviment obrer català, juntament amb el catalanisme polític, constitueixen alguns dels màxims exponents del que els franquistes denominaven *l'anti Espanya*, i a sobre seu va caure una repressió implacable. Wenceslao González Oliveros, el primer governador civil de Barcelona, en arribar a la ciutat el 1939, va expressar ben clarament la voluntat anorreadora de la identitat cultural catalana quan va afirmar que entre els seus objectius prioritaris hi havia "la reespanyolització cultural de Catalunya" i avisava a qui "aún se sienta enemigo, piense que es un vencido al amparo de la misericordia y la justicia del vencedor" [...].

Atenent el marc descrit, adquireixen una gran significació els esdeveniments del 1951. En la memòria popular de Barcelona, el març del 1951 va esdevenir una data mítica: es va produir, aleshores, un boicot als tramvies i una vaga obrera a continuació [...]. Després de cinc dies de boicot, durant els quals es van succeir les actuacions repressives, l'augment de tarifes fou anul·lat. L'èxit del boicot va esperonar la convocatòria d'una vaga per al dia 12 de març; entre 200.000 i 300.000 treballadors van participar en el que

esdevenia un desafiament a la dictadura i, per tant, molt més perillós que la participació en el boicot [...].

A la dècada dels cinquanta la població de Catalunya va augmentar gairebé 700.000 persones, un augment de gairebé el 20% -la població catalana el 1940 era de 2.890.974 habitants-. A la dècada dels seixanta el salt encara va ser més gran, i la població es va situar per sobre dels 5 milions. Finalment, el 1975 Catalunya tenia 5.534.000 d'habitants. És a dir, en 25 anys la població de Catalunya havia augmentat un 71%; d'aquest increment, un 57,7% corresponia a la

Carmen Molinero

¹ Extractes de la conferència pronunciada per la Dra. Carme Molinero al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona amb motiu de la Diada Nacional de Catalunya 2016 (8 de setembre del 2016).

immigració [...]. He fet referència a la qüestió, perquè aquest canvi demogràfic -de magnitud extraordinària- va ser paral·lel a l'extensió de la reivindicació catalanista en l'espai polític anti-franquista. Això s'explica per múltiples factors de caràcter polític, cultural i social, però, per raons de síntesi, en destacarem el fet que el nou moviment obrer va assumir com a pròpia la reivindicació nacional, i que entre els treballadors mobilitzats es combinaven els conceptes de *classe, democràcia i reivindicació nacional*.

Anem a pams. La nova classe obrera no va restar marginada de la vida política opositora, al contrari, en va esdevenir un dels motors principals. La magnitud que va assolir la mobilització dels treballadors no hauria estat possible sense una base organitzativa que assegurés l'articulació de les reivindicacions. I, als anys seixanta, van ser les Comissions Obreres (CCOO) l'instrument que va esdevenir essencial per a la consolidació del moviment obrer. Les CCOO de Barcelona es van crear formalment el 20 de novembre del 1964, però l'element més rellevant des de la perspectiva que aquí es tracta va ser la formació el 1967 de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC), plataforma que mostrava l'atenció que el moviment dels treballadors atorgava a la qüestió nacional.

Cipriano García va tenir un paper fonamental en aquest procés. La seva figura era representativa d'una part important del moviment obrer català durant el franquisme, de molts sindicalistes i antifranquistes que eren i són encara anònims per a la majoria [...]. Cipriano García formava part dels milers de persones que havien marxat de les àrees rurals tan aviat com van poder, en aquest cas de la Manxa, fugint tant de la misèria com de la repressió. El 1951, amb 24 anys, es va instal·lar a Terrassa i només arribar va desenvolupar una important tasca sindical i una militància política dins del PSUC, el partit dels comunistes catalans.

Cal recordar que la catalanitat era un tret definitori del PSUC des de la seva creació el 1936. Durant tots aquells anys, en què centenars de milers de treballadors s'establien a Catalunya, el PSUC va fer una tasca pedagògica contínua per

aconseguir que els treballadors arribats d'altres terres d'Espanya assumissin com a pròpies les reivindicacions culturals i d'autogovern catalanes, considerant-les inseparables de les reivindicacions democràtiques i, per tant, pròpies [...]. No es pot explicar la capacitat de mobilització de l'acció unitària a Catalunya sense considerar que el moviment obrer era percebut per l'antifranquisme mobilitzat com una part constituent del teixit social.

Aquest fet és transparent en la plasmació de l'Assemblea de Catalunya el 1971, que va significar la confluència del moviment social i el moviment nacional democràtic en un únic procés de lluita per la democràcia. Tothom té present l'eslògan que va esdevenir la síntesi de la reivindicació democràtica, "Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia", però sovint es deixa de banda que el component social estava molt present en els quatre punts que sintetitzaven el programa de l'Assemblea de Catalunya. Així en el punt segon es deia que l'exercici de les llibertats democràtiques fonamentals, és a dir, llibertat de reunió, d'expressió, d'associació -inclosa la sindical-, de manifestació i dret de vaga, havien de garantir "l'accés efectiu del poble al poder econòmic i polític" [...].

Avui, recuperar la memòria de la lluita per la democràcia continua sent imprescindible per múltiples raons, entre les quals podem destacar-ne tres. És un deure de justícia històrica vers aquells ciutadans que, en adquirir un compromís públic en la defensa d'una societat més justa i més lliure, van haver de fer front a la repressió dictatorial. És un deure respecte de la societat actual: ser conscients d'allò que milers de persones van fer perquè avui puguem viure en llibertat és necessari per nodrir la cultura cívica pròpia de la democràcia. I finalment, però no menys important, és un deure recuperar la memòria democràtica perquè és una inversió de futur, ja que la identitat es construeix en bona mesura amb els materials de la memòria.

Carme Molinero
Catedràtica d'història contemporània de la
Universitat Autònoma de Barcelona